

Kedves Testvérek!

A teremtéssel foglalkozó sorozatban járjuk körül hétről-hétre azt a kérdést, hogy mit jelent a teremtés bibliai tanítása ma a számunkra: mi az üzenete, mire hív ezen keresztül Isten? Miben változtathatja, finomíthatja a gondolkodásunkat, hozzáállásunkat, környezetünkben való jelenlétünket ezáltal Isten? Az elmúlt vasárnap a „kezdetben” kicsit elvontabb, visszalassuló nézőpontja volt előttünk. Próbáltunk beletekinteni abba, mit is jelent, hogy Isten örök, mit jelent, hogy Isten teret és időt alkotott és hogyan ismerhető meg ez a teremtő? A mai történetben egy konkrét élethelyzet, egy igazi példa áll előttünk, amiben felmerül ez a kérdés: Kicsoda a Teremtő? Megfogalmazódik egy missziói kontextusban, egy érvelés részeként. Ugyanakkor nagyon érdekes az, hogy hogyan szólal meg Isten Igéje, valósága egy nagyvárosban? Hogyan szólal meg egy olyan kultúrában, ami különbözik attól, amiben Jézus megjelent, élt és munkálkodott? Figyeljünk arra most, hogyan ölt testet a kérdés: kicsoda a Teremtő? - és milyen jelentősége van ennek a misszióban?

1. PÁL FELHÁBORODÁSA

Pál apostol Athénban van. Nem is akármilyen, hanem missziói úton jár itt. Isten hívására indult el, Isten közbeavatkozására jött Európába, keresi azt, hogy hol nyit neki ajtót Isten. Tudja, hogy őt már átformálta az evangélium és vágyja továbbadni az örömhírt. Nem egyedül van, munkatársai vannak, kiküldő gyülekezete van, az antiókhiai gyülekezet, aki mögötte áll, mindeközben pedig az Ő szíve is ég az evangéliumért. Ott van, ahová Isten hívja, de ez nem azt jelenti, hogy könnyű helyzetben van, vagy minden „simán” megy.

Nem könnyű terepen van: Athénba érkezik. *„Athén az attikai kultúra középpontjaként vált híressé, a tudomány, a művészet fellegvára. A római korban azonban már hanyatlásnak indult. Kereskedelmi téren Korinthus lett veszélyes versenytársa, tudományos téren pedig Alexandria veszi fel vele a versenyt. A város filozófiai érdeklődése ugyanakkor még mindig nagy. Különösen érdeklő őket az új szellemi irányzatok, új filozófiai tanítások megjelenése, feltűnése. A vitaalkalmakat igen szeretik, a vitát magáért a vitáért folytatják. Amikor Pál Athénba érkezik, akkor az már alapjában véve egy csendes kis város, kb. 5000 lakossal. Athén ekkor már a nagy múltjából élt.”*

Az athéni kontextus komplex, Pál pedig több fronton is hirdeti az evangéliumot, jelen van. A zsinagógában is vitázik, érvel, hirdeti Krisztust és a főtéren is megpróbálja. Egyszerre van jelen ebben a „két világban” Nagyon más a zsinagógai hallgatóság (az emberek, a szív, a motivációk és igények) és nagyon más a főtéri: a görög „közép”, a filozófusok, gondolkodók. Egész más oldalról kellett megközelíteni a zsidók számára az evangélium hirdetését és más oldalról a görögöknek. Miközben tartalmában, lényegében ugyanarról az evangéliumról volt szó. A beszéd szempontjából nagyon érdekes a görögök, az athéni polgárok hozzáállása, gondolkozása. Mi mindent is kérdezgetnek tőle, hogyan állnak hozzá és hogy jellemzi őket elég magvasan a szentíró: „Az athéniak és a bevándorolt idegenek ugyanis egyébbel sem töltötték az idejüket, mint azzal, hogy valami újdonságot mondjanak vagy halljanak.” (17, 21)

Ha az alaphelyzetre nézünk, ami itt van a történetben, érdekes és izgalmas lehet a számunkra, hogy Pál jelen van, figyel, tapasztalatokat, benyomásokat gyűjt. Tudatosan és tudattalanul is. Megismeri a közeget, ahol hirdeti az evangéliumot. Nem fölényesen, gögösen, felsőbbrendű módon áll ahhoz a helyhez, ahol Igét hirdet, hanem a nyitottság alázatosságával, a megfigyelés bölcsességével.

Mindeközben érzelmileg hat rá mindaz, ami körül veszi. Nem egy semleges misszionárius, nem egy külsős, hanem ember, akiből kivált valamit a kultúra, a kontextus. Pál FELHÁBORÍTJA az, amit lát, amit érzékel. A város „hemzseg” a bálványoktól, tömve van velük. Mennyi téves elképzelés, hamis kép arról, milyen az isten? Lehet, hogy ez némelyeknek csak művészet, mégis, valahol nagyon is komoly. Pál nem valami ókori „képpromboló” volt, aki gyűlölte a szobrokat, hanem tudta, hogy a bálványok, istenek kiabrázolója és a hozzájuk fűződő kapcsolat mindig nagyon komoly dolog. A bálvány téves, hamis elképzelés Istenről- akár más néven, más formában, más tulajdonságokkal illetve. A bálványok meggátolják az élő Istennel való kapcsolatot és tulajdonképpen démoni erőknek is utat nyithatnak: aki a bálványokban hisz, feljűk fordul, az veszélynek van kitéve. Így ír a 115. zsoltár a bálványokról:

„A bálványok ezüstből és aranyból vannak, emberi kéz csinálmányai. Van szájuk, de nem beszélnek, van szemük, de nem látnak. Van füleik, de nem hallanak, van orruk, de nem szagolnak. Van kezük, de nem tapintanak, van lábuk, de nem járnak, nem jön ki hang a torkukon. Hozzájuk hasonlók lesznek készítőik és mindazok, akik bennük bíznak.” (4-8. vers) Pál felháborodik, mert tudja, hogy ez a sok bálvány hatással van és befolyásol embereket – rossz irányba. Valójában a bálvány elválaszt az élő Istentől.

Tegyük fel ezen a ponton magunknak a kérdést: éreztünk-e már ilyet? Voltunk-e már mi felháborodva a kultúránkban lévő beidegződött, megszokott dolgok miatt? Bálványok miatt? Hamis istenképek miatt? És ezek lehetnek a „falainkon kívüli” világ bálványai, és a vallásosnak tűnő, keresztyén bálványok is. Igazából minden olyan elképzelés, istenkép, ami nem az élő Isten kijelentése szerinti, nem aszerint formálódó, hanem akár szélsőséges tapasztalatokból, saját elképzelésekből, megrögzöttségekből táplálkozik.

Milyen ez a felháborodás, mire gondolok itt pontosan? Nem az álszent felháborodásra, hogy „...milyen bűnös ez a világ és mocskos...” vagy „hogyan lehet ilyen egy keresztyén” hanem valódi, mély felháborodás, szomorúság, megrendülés volt-e már bennünk?

Vigyázzunk, mert a kultúránk bálványai bennünk is ott lehetnek és észrevétlenül fenyegethet minket is, hogy a kulturális szűrőkön keresztül értelmezzük Istent és olyan képet alkotunk róla, amilyen Ő igazából nem is.

- Vajon felháborítanak-e minket ezek a bálványok körülöttünk és akár magunkban is? Vagy a körülöttünk lévő világban a hatalom, a szex, a pénz és még sorolhatnánk, milyen bálványok iszonyatosan erős hatása?
- Érzékeljük-e az ezotéria és mindenféle Istentől idegen szellemi erők bálványainak jelenlétét, látszólagos erejét?
- A szenvedélyek, már-már megszállottan követett hobbik, kedvtelések is ugyanilyen bálványok lehetnek, amik révén az ember egyfajta megváltást, megtisztulást, megdicsőülést remél.
- Tipikus példája az individualista embernek egy olyan istenkép, aki mindent megtesz azért, hogy nekünk jó legyen. A jólétet és mindig „jól létet” garantáló isten egy tipikus keresztyén bálvány.
- Vagy egy alapvetően apahiányban – „jelen lévő apa” hiányban szenvedő társadalomban a felnövő generációk Istenben a jó apjukat vélhetik felfedezni, aki mindig csak jót ad és gondoskodnia kell... És ha ez nem így történet, mélységesen csalódnak és elfordulnak a hittől. Pedig ez is egy bálvány ebben a formában.
- Az istenképben, keresztyének közötti bálvány tipikusan az „Istennek így vagy úgy kell működnie”. Olyan berögzöttségek, hogy Isten mindig VALAMIT VALAHOGY tesz.

A bálványok körül vesznek minket. Mennyire realizáljuk? Mennyire szokjuk meg őket? Mennyire kötünk hallgatólagos kompromisszumot velük? Vagy felháborodunk-e, felkelünk-e ellenük? Hiszen ezek hazugságok, ez nem tesz boldoggá, nem ezért van az ember, nem erre lettünk teremtve. Hanem, hogy az élő Istent imádjuk.

2. AZ ISMERETLEN ISTEN

Ebből a felháborodásból születik meg Pál areopagoszi beszéde. Odaviszik a piactérről (ami a kereskedelmi, közigazgatási és kulturális élet színhelye volt) az Areopagoszra, ami mint hely is azt jelenti: Árész isten dombja. A bíraskodás és igazságszolgáltatás helye. Ahol megszólalhat az igazság- micsoda helyzet ez! Persze tudjuk, hogy a hallgatóság alapvetően csak valami újra kíváncsi, alapvetően kétféle filozófiai iskolából kerültek ki. „Az epikureusok a maguk materializmusával és praktikus ateizmusával egészen távol álltak Pál tanításától. Szerintük az ember fájdalom és félelem nélküli életet akkor élhet, ha legyőzi az életet gúzsba kötő két fő előítéletet, a halálfélelmet és az istenektől való félelmet. Ezzel szemben a sztoikusok a boldogságot csak a belső erény érvényesítésében látták, és az embereknek a sorsba való belenyugvását hirdették. Az élet célja a boldogság, a boldogság eszköze az erény, tehát erényre kell tanítani. Az erény azonos a helyes cselekvéssel. Bölcs az, aki nem rabja a szenvedélynek, hanem az ösztönöket legyőzi.”

Pál megértve az „itt és most” lehetőségét és súlyát kiáll és beszélni kezd. Meg van a háttértudása, ismerete, szíve ahhoz, hogy kiálljon és beszéljen. Isten Lelke megadja neki, hogy mit szóljon (v.ö. Mt 10, 19: „ne aggódjatok amiatt, hogyan szóljatok, vagy mit mondjatok, mert megadatik nektek abban az órában, hogy mit mondjatok.”). Pál kedvesen és megnyerően kezdi a beszédét és „nagyon vallásos”-ként jellemzi az athéniakat. Megosztja, hogy járt-kelt a városban és megfigyelte azt. Benyomásokat szerzett, nem kívülről „osztja ki” az athéniakat, hanem személyes benyomásokat szerez, amire reflektál. Az ismeretlen istennek emelt oltár a vallásosság csúcsa (vagy a félelemé, babonáságé): egy oltár annak, akit még nem ismertek meg, de létezhet. Oltár kell neki, nehogy kimaradjon, esetleg megsértődjön, megharagudjon. Mennyire érezhető ebből, hogy az athéniak gondolkodása szerint az istenségeket meg kell ismerni és jóban kell velük lenni. Meg kell adni nekik, amit kérnek, hogy el lehessen nyerni jóindulatukat.

Pál ebbe a hiátusba helyezi az evangéliumot, és azan a ponton kapcsolódva beszél a mindenható, teremtő Istenről. Nagyon szépen viszi végig folyamatosan a bálványok és az élő Isten közötti különbséget. Kontextuális marad, de bizonyosságot is tesz Istenről, aki teljesen más, mint az athéniak által tisztelt bálványok.

Mit tudunk meg a teremtőről?

Ebben a csodálatosan megrajzolt ívben az apostol a következő utat járja be érvelésében, így érvel:

- Isten teremtett mindent.
- Ő menny és föld Ura: ÚR, URALKODÓ, KIRÁLY (azaz van királysága is)
- Nem lakik templomokban: végtelen, nem helyhez kötött!
- Nem szorul rá az emberre (nem kell „etetni” – az áldozat nem igényei kielégítése...) – autonóm, szuverén.
- ...hiszen Ő ad: ételt, leheletet (levegőt), életet: felcserélt sorrend: MI szorulunk rá!
- EGY VÉR BŐL teremtett minket: egy nemzetség vagyunk, összetartozunk.
- REND-et teremtett: az ember lakjon a földön adott időben és helyen
- A teremtő Isten CÉL-ja, hogy: keressék a közel lévő Istent... nincs messze: ŐBENNE vagyunk!
- ISTEN NEM ÁBRÁZOLHATÓ KI, nem hasonlítható semmihez, ezért nem érdemes megformázni.
- MEGTÉRÉSRE HÍV: Jézus Krisztus és az evangélium megosztásával.

Nagyon érdekes lehet, hogy mit érthettek ebből az athéniak? A Teremtő az Isten. A múlt vasárnap több szó esett arról, mit jelent a szó: „ISTEN”? Mi a tartalma, ki rejtőzik mögötte? Az athéniak az isten szó hallatán feltehetően Zeuszra, a főistenre gondoltak. Pál nem kezd el magyarázni nekik, hogy ez egy másik isten, akiről Ő beszél, sőt a két idézet, amit használ (Epimenidész és Aratosz költők verseiből) kifejezetten Zeuszról szóló görög költemények voltak. Pál nem megy bele szómagyarázatba, csak felfedi az Isten igazi arcát: Ő A TEREMTŐ ÉS MEGVÁLTÓ ISTEN, AKI CSAK KRISZTUSBAN ISMERHETŐ MEG ÉS BENNE LEHET MEGBÉKÜLNI VELE!

A Teremtő tehát nem bálvány, semmihez sem hasonlítható, nem Zeusz, sem más néven elképzelt mennyei hatalmasság. A Teremtő: kizárólagosságot képvisel, kizárólagosságra, elköteleződésre hív: Ő a VAGYOK, az ÖRÖKKÉ LÉTEZŐ, a féltőn szerető Isten, aki megtérésre hív.

„A megtérés az ember egész életirányának megfordítása, az értelem megvilágosodása az emberi értelemmel meg nem érthető felfogására; az érzület fogékonysága a jó, a helyes, az emberséges meglátására, az akarat készsége annak megvalósítására. A megtérés olyan fordulat, amelynek következtében az ember élete középpontjában már nem önmaga, hanem az élet Ura és a másik ember kerül.”

Pál nagyon világosan beszél a kegyelemről: Isten elnézi a tudatlanság idejét, de most megtérésre hív. Onnantól, hogy valaki hallja az evangéliumot, már nem lehet hivatkozni arra, hogy nem értem, nem tudom, nem biztos, stb.

Nyilvánvaló, hogy Pál végül eljut a beszédében a feltámadáshoz, Krisztushoz, aki eljön majd ítélni. A feltámadt Krisztusról szóló bizonyosságtétel vet véget beszédének. Mindig és itt is ez a valódi megütközés és szembekerülés pontja.

3. AZ ELUTASÍTÁS VALÓSÁGA

Pál civilizált, értelmes és a maguk módján nyitott és vallásos hallgatóinak nagy része megütközik az evangéliumon, a feltámadás tényén. Ez sok, ez ugyanis szétfeszíti az emberi vallásosság kereteit. Ez nem illik a világmépükbe és miközben mindig újat keresnek az athéniak, ezt azért ők sem tudják befogadni. Értelmetlen, elfogadhatatlan, bolondság. Igen, a keresztről szóló beszéd bolondság sokaknak... Gúny és elzárkózás lesz a reakció. Néhányan viszont megtérnek és elindulnak Krisztus követésében. Megdöbbentő és fájdalmas ez az elszalasztott helyzet. Tömeges elutasítás és néhány ember megtérése. Ez nem nagyon nevezhető sikernek. Nem mindenkit érdekel, nem mindenki fogadja el. Pedig igaz, minden szava igaz, magát az igazi Teremtőt mutatja fel, a nagy képet. Kapcsolódik, belép a kulturális kontextusba, és mégsem... A hallgatók nem is tudják: ez volt életük nagy napja... egy volt nekik a sok közül... egy érdekesség, valami új. Ami nem is volt egy idő után annyira érdekes. Saját szűrőjükön ment át az információ, de nem az lett végül, amit vártak.

Személyes reflexiók

1. Az evangélium itt és most minket is megszólít. Akik még nem vallják magukat Krisztus gyermekeinek, azokat Isten hívja, hogy lépjenek ki a bálványok hazugságaiból, keressék az élő Istent, a Teremtő, Megváltó Istent, aki most az Ő követésére hív. Akik pedig Krisztus követői, nos, őket is arra hívja Isten, hogy lépjenek ki a bálványok hazugságaiból, keressék az élő Istent, a Teremtő, Megváltó Istent, aki most az Ő követésére hív.
2. Bátorítson bennünket is és emlékeztessen: nem feltétlenül tömegek térnek meg egy-egy bizonyágtételre. Isten népe felelőssége az a jelenlét, ahogy Pál jelen volt, de eközben ne keseredjünk el, ha nem mozdulnak meg tömegek. A számok nem mérvadóak ebben a kérdésben: nem mennyiségre kell nézni Isten országa növekedését- miközben persze ez is fontos. Jó, ha számban növekszünk, de nincs semmilyen arány a bizonyágtétel vagy szolgálat hitelessége, ereje és az áldás között. Ezt Isten tudja és végzi el. A mi dolgunk a hűséges, kitartó, odaszánt, helyénvaló bizonyágtétel.
3. Ne keseredj el a kudarcaid miatt! Pálnak is volt - már ha ezt kudarcnak lehet nevezni. Ma is egy megosztó kérdés a teremtőről, Jézus Krisztusról bizonyágot tenni. Azt állítani, hogy csak Jézus Krisztuson keresztül ismerhető meg a világot Teremtő Isten. És valljuk be, nehéz megosztó üzenetet képviselni, megosztó embernek lenni. Persze ez vérmérséklettől is függ ☺

A Teremtőről való bizonyágtétel ma is missziói kérdés. Nem kerülhetjük ki, ne kerüljük ki! Az evangélium megfogalmazása kihívás és nem természetes, hogy elfogadják. A feladatunk a hirdetés, az aszerint élés, a szeretet. És az imádság, hogy Isten legyen irgalmas mindazokhoz, akik hallják. És persze a megtérés is, hogy mi magunk térjünk meg saját bálványainkból és csak az igazi Teremtőt, az élő Istent imádjuk és szolgáljuk!

Ámen!

(Thoma László)